

Nieuwsbrief kniptorren II 2025

EIS - Kenniscentrum Insecten

Mei 2025

Voor je ligt de tweede nieuwsbrief van het kniptorrenproject. Via deze nieuwsbrief zullen we je op de hoogte houden van de vorderingen binnen het project 'Kniptorren van de Benelux'.

Wat houdt het project in?

De afgelopen maanden is een start gemaakt met het digitaliseren van verzameld collectie-materiaal in de natuurhistorische collectie van Naturalis. Veel soorten zijn gedetermineerd, en al ruim 1000 exemplaren gedigitaliseerd. Daarnaast is er [een projectpagina op de nieuwe website van EIS gemaakt](#). Ten slotte wordt er door de kniptoradmins druk gevalideerd op waarneming.nl.

Help mee om de verspreiding van de Roestbruine Kniptor in kaart te brengen!

De roestbruine kniptor (*Elater ferrugineus*) is de grootste kniptor van Nederland. Het is een zeldzame soort die indicatief is voor de aanwezigheid van hogere aantallen vermolmden, holle bomen. In Nederland en België is dit habitat te vinden in oudere lanen, parken en landgoederen, maar ook in hoogstamboomgaarden en vooral dikkere, oudere knotbomen.

Omdat de soort verborgen leeft in holle bomen en maar kort actief is, is de verspreiding van de kniptor slecht bekend. Op de kaart hiernaast is de huidige bekende verspreiding te zien: zwarte stippen = actueel, grijs = historisch. De meeste gegevens zijn gebaseerd op enkele incidentele waarnemingen van rondvliegende volwassen kevers. Zoals te zien is, zitten er behoorlijk wat 'gaten' in de verspreidingskaart. Het is mogelijk daar verandering in te brengen, met jullie hulp!

De soort is gemakkelijk te lokken is met soortspecifieke feromonen: chemische communicatiestoffen die vrouwtjes gebruiken om mannetjes te lokken. Deze stoffen kunnen in een dispenser opgehangen worden nabij vermoedelijk geschikt habitat, waardoor de aanwezigheid aangetoond kan worden.

Wil jij meehelpen?

[Vul vóór 1 juni het dit formulier in \(klik hier\)](#), en je krijgt een feromoondispenser en protocol toegestuurd.

Excursies

- **7 Juni 2025:** In Juni gaan we in Zuid-Limburg op zoek naar spannende zuidelijke soorten, zoals *Denticollis rubens*, *Idolus picipennis*. Deze soorten worden in België vaker gezien, maar in Nederland zijn er geen waarnemingen of geen recente waarnemingen. Genoeg redenen daar eens verandering in te brengen. De exacte locatie volgt nog, aanmelden kan door te mailen naar k.verhoogt@live.nl

Bijzondere waarnemingen:

In het Leenderbos bij Leende werden tijdens de Sektie Everts excursie door verschillende mensen *Pheletes aereoniger* (De Geer, 1774) waargenomen. Deze kleine, plompe zwarte kniptor is enkel bekend van lage grassige vegetaties op kapvlaktes, heidevelden en bosranden op de zandgronden in het zuiden van het land (N-Brabant, Limburg). Door haar onopvallende uiterlijk en korte vliegtijd wordt ze maar weinig waargenomen.

Herkenning: 5-6.5mm. Zwart met bronzen glans, halsschild iets breder dan lang. Aan onderzijde: prosternale naad verdubbeld maar niet aan voorzijde verdiept. Compacter en met gestrekte 2e en 3e antenneleden, waarbij antennelid 3 langer is dan 2. Daardoor te onderscheiden van de algemene *Limonius* (= *Kibunea*) *minutus* (L. 1758) en de zeldzame *Nothodes parvulus* (Panzer 1799).

Heb jij ook een bijzondere kniptor waargenomen? Laat het ons weten door je waarneming met foto door te geven aan rick.buesink@naturalis.nl

Een donkerbruin vermoeden: is het *Athous vittatus* of *Athous haemorrhoidalis*?

Twee van de lastigere te onderscheiden kniptorren zijn momenteel volop actief. Het zijn misschien wel de meest aangetroffen kniptorren in bosrijke omgeving in Nederland: bruinrood tot donkerbruin van kleur, groot van formaat en toch heel lastig van elkaar te onderscheiden. Hieronder de belangrijkste verschillen, en waar je op moet letten.

Heb ik *Athous vittatus*/*haemorrhoidalis*?

1. Allereerst is het belangrijk om te weten of je een van de twee soorten hebt. Hiervoor kun je kijken naar de tarsi (voetjes) en het schildje.

Je hebt te maken met *Athous vittatus* of *haemorrhoidalis* als:

- Schildje aan de voorzijde abrupt aflopend is [niet 'schansvormig' aflopend]
- 4^e tarslid zeer klein en bijna volledig 'verdwijnt' tussen de lamellen van tarslid 3 [het 4e tarslid is dus niet duidelijk zichtbaar en niet breder dan het laatste tarslid].

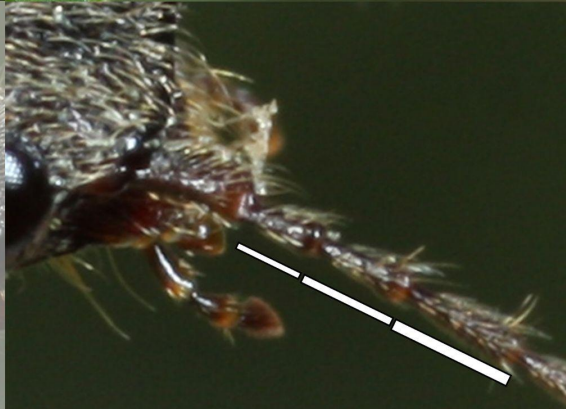
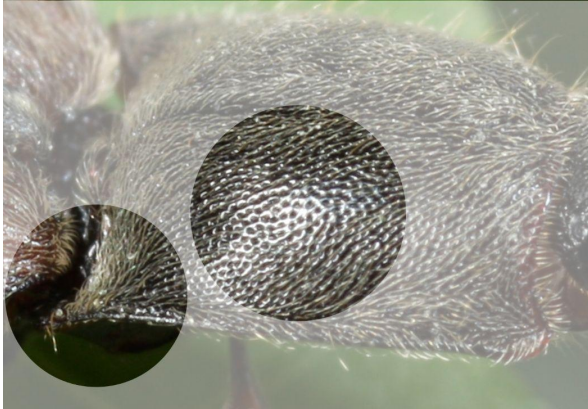
Kenmerk	<i>Athous vittatus</i>	<i>Athous haemorrhoidalis</i>
2e en 3e antennesegment	Vrijwel even lang; beide duidelijk korter dan het 4e segment	3e segment iets korter dan het 4e, maar duidelijk langer dan het 2e met ongeveer een kwart van zijn lengte
Kleur 1e antennesegment	Vaak lichter dan andere segmenten: roodbruin	Zelfde kleur als andere segmenten: antennen bruin tot zwart
Punctuatie van het pronotum	Bovenop fijner; punten op de schijf gemiddeld op twee diameters van elkaar gescheiden. Zijden: blijven meestal gescheiden, slechts enkele vloeien in elkaar over	Bovenop sterk; punten op de schijf met maximaal één diameter tussenruimte. Zijden: punten veel dichter vloeien vaak in elkaar over aan de zijkanten, daardoor een netvormige bestippeling (<i>reticulair</i>)
Kleur achterhoeken pronotum	<i>Bijna altijd</i> rood tot roodbruin: iets lichter van kleur. Soms echter dezelfde kleur.	<i>Bijna altijd</i> dezelfde kleur als de rest van het pronotum. Hooguit iets lichter
Formaat	8-12 mm. Roodbruin tot twee geelrode lengte strepen met een roodbruine middenstreep	10-15 mm. Zwart, donkerbruin tot roodbruin

Athous vittatus

Athous haemorrhoidalis

Fotos: *Rick Buesink (A. vittatus)* & *Tim Faasen (A. haemorrhoidalis)*

Waarneming.nl:

Vanaf een foto zijn de twee soorten heel lastig te onderscheiden, tenzij er een goede detailfoto wordt gemaakt van de bovenstaande details: 1. de tarsleden (voetjes), 2. het schildje (het kleine driehoekje tussen halsschild en dekschilden), 3. de antennen (eerste 4 segmenten) en 4. een foto van het complete beest waar de kleur goed op te zien is.

het
cultuurfonds

